

**XXXXII Всеукраїнська науково-практична
конференція молодих учених, курсантів і студентів**

«АВІАЦІЯ ТА КОСМОНАВТИКА: НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ»

До Всесвітнього Дня авіації і космонавтики

12 квітня 2023 року

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬОТНА АКАДЕМІЯ
НАЦІОНАЛЬНОГО АВІАЦІЙНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

ЗБІРНИК ТЕЗ

**XXXXII Всеукраїнської науково-практичної
конференції молодих учених, курсантів і студентів**

**«АВІАЦІЯ ТА КОСМОНАВТИКА:
НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ»**

До Всесвітнього Дня авіації і космонавтики

12 квітня 2023 року

Кропивницький – 2023

*Збірник тез наукових доповідей рекомендовано до друку
Науково-методичною радою Льотної академії Національного авіаційного університету
(протокол № 3 від 16 травня 2022 р.)*

Матеріали XXXXI Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених, курсантів і студентів «Авіація та космонавтика: напрями інноваційного розвитку» 12 квітня 2023 р. Кропивницький: ЛА НАУ, 2023. 496 с.

У збірнику подано тези доповідей за матеріалами XXXXI Всеукраїнської науково-практичної конференції молодих учених, курсантів і студентів «Авіація та космонавтика: напрями інноваційного розвитку».

Метою конференції є обмін досвідом молодих учених щодо розв'язання актуальних наукових проблем та їх розвитку у сфері авіації та космонавтики.

Збірник тез буде корисним студентам, курсантам, магістрантам, аспірантам, докторантам та всім зацікавленим особам.

Тези публікуються у авторській редакції. Автори несуть відповідальність за достовірність інформації, точність фактів, цитат, інших відомостей.

При використанні матеріалів, опублікованих у збірнику тез конференції, збереження авторських прав обов'язкове.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ (РЕДКОЛОГІЯ):

Голова:

Сорока Михайло Юрійович, кандидат технічних наук, доцент, заступник директора академії з навчальної, науково-методичної та виховної роботи Льотної академії НАУ.

Заступники голови:

Дмітрієв Олег Миколайович, доктор технічних наук, професор, декан факультету льотної експлуатації.

Кравцов Віталій Олександрович, кандидат педагогічних наук, доцент, в.о. начальника відділу наукового розвитку.

Письменна Марія Сергіївна, доктор економічних наук, професор, декан факультету авіаційного менеджменту.

Члени оргкомітету:

Аксьонова Віра Ігорівна, доктор філософських наук, професор кафедри права та соціально-гуманітарних дисциплін.

Зеленська Лілія Михайлівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри професійної та авіаційної підготовки.

Калашник-Рибалко Мирослава Анатоліївна, кандидат технічних наук, Голова Ради молодих учених.

Кушнірова Надія Іванівна, кандидат технічних наук, доцент, завідувач кафедри аеронавігації, метеорології та організації повітряного руху.

Лещенко Геннадій Анатолійович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри аварійно-рятувальної, професійно-прикладної фізичної підготовки та туризму.

Москаленко Сергій Іванович, доктор юридичних наук, доцент, завідувач кафедри права та соціально-гуманітарних дисциплін.

Радул Валерій Вікторович, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри права та соціально-гуманітарних дисциплін.

Романько Ірина Іванівна, кандидат історичних наук, доцент, доцент кафедри права та соціально-гуманітарних наук.

Сікірда Юлія Володимирівна, кандидат технічних наук, професор, завідувач кафедри конструкції повітряних суден, авіадвигунів та підтримання льотної придатності.

Суркова Катерина Вікторівна, кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри фізико-математичних дисциплін та застосування інформаційних технологій в авіаційних системах.

Тимочко Олександр Іванович, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри льотної експлуатації та безпеки польотів.

13. ЗАГОРОДНЯ К.А., РОМАНЬКО І.І. Артур Антонович Анатра: хист підприємця та авіатора.....	307
14. ІВАНОВ Д.В., РОМАНЬКО І.І. К.Е. Ціолковський та Українська академія наук.....	309
15. КАЧІН Д.Д., РОМАНЬКО І.І. В.С. Будник та його науково-конструкторська школа.....	311
16. КОВАЛЕНКО В.В., РОМАНЬКО І.І. Стефанишин-Пайпер – третя українка у космосі.....	313
17. КОНДРАТЕНКО В.В., РОМАНЬКО І.І. Львів космічний.....	315
18. КРАВЧУК К.П. З історії авіації: перші польоти над Одесою.....	317
19. ЛАПКО С.В., РОМАНЬКО І.І. Одеський аероклуб: політ крізь роки.....	320
20. ЛИЖНЮК Н.С., РОМАНЬКО І.І. Вороновицький музей історії авіації та космонавтики імені Олександра Можайського.....	322
21. ЛІСТРОВИЙ А.В., РОМАНЬКО І.І. У небі Галичини: летунство Галицької Армії.....	324
22. МЕЛЬНИК І.С., РОМАНЬКО І.І. Роль України та українських пілотів в історії військової авіації російської імперії початку ХХ століття.....	326
23. МІТЬКОВА В.В., РОМАНЬКО І.І. Павло Попович. Перший український космонавт.....	328
24. МОТИЛЬ О.М., РОМАНЬКО І.І. Державне підприємство «Антонов».....	330
25. НИКИФОРОВ Є.В., РОМАНЬКО І.І. Авіаційне підприємство «Анатра» в роки Української революції 1917-1921 років.....	332
26. ОЛІЙНИК Р.А., РОМАНЬКО І.І. Авіаконструктор Хуго Юнкерс.....	334
27. ПІСКОРСЬКА В.В., РОМАНЬКО І.І. Внесок конструктора, винахідника П.А. Івенсена у розвиток авіаційної та ракетно-космічної галузей.....	336
28. ПЛАТОВ Р.Д., РОМАНЬКО І.І. Повітряно-десантні війська українських та зарубіжних армій.....	338
29. ПУЗАНОВА А.С., РОМАНЬКО І.І. Авіаційний ленд-ліз до СРСР у роки Другої світової війни.....	340
30. СВИРИДЕНКО М.В., РОМАНЬКО І.І. Англо-американські повітряні сили у бомбардуванні німецьких міст під час Другої світової війни.....	342
31. СЕРДЮК І.А., РОМАНЬКО І.І. Одеський авіаційний завод у роки Другої світової війни та післявоєнні десятиліття.....	344
32. СИДОРОВА А.О., РОМАНЬКО І.І. Науково-конструкторська школа М. К. Янгеля.....	346
33. СІНКОВСЬКИЙ О.Д., РОМАНЬКО І.І. Історія проектування та будівництва в Україні літаків для морської авіації.....	348

Роль України та українських пілотів в історії військової авіації російської імперії початку XX століття

Анотація. Досліджено важливу роль України та льотчиків-українців у розвитку авіаційної справи початкового періоду історії російської військової авіації.

Ключові слова: Севастопольська військова авіаційна школа, моноплан «Антуанетт», українські маршрути польотів.

Abstract. This text explores the important role of Ukraine and Ukrainian pilots in the development of aviation in the early period of the history of military aviation in the Russian Empire.

Keywords: Sevastopol Military Aviation School, Antoinette monoplane, Ukrainian flight routes.

Питання участі України, льотчиків-українців у розвитку авіаційної справи початкового періоду недостатньо досліджені. Тому є актуальним розставити «українські наголоси» в історії російської військової авіації. Народження української авіації пов'язане з 1-м березня 1918 р., коли в небі над Києвом з'явилися шість літаків Запорізького авіаційного загону, що дислокувався у Харкові (цей загін був створений з ініціативи С. В. Петлюри вже після його демісії з посту генерального секретаря військових справ).

Становлення української авіації на початковому етапі відбувалося під певним впливом австрійської, німецької авіації. Деякі льотчики проходили спеціальне ознайомлення та набували навичок керування австрійськими аеропланами. Перші формування військової авіації в росії були створені в 1910 р., а перший авіазагін був сформований в 1911 р. На початку травня 1913 р. військова рада російської імперії затвердила пропозицію щодо створення трьох авіаційних рот. Дві з них – на території України: в Севастополі та Києві. Авіаційна промисловість росії цього періоду не була розвиненою, що утруднювало розвиток галузі. Більшість літаків закуповувалися за кордоном. Всього на авіаційну галузь в імперії працювало 12 невеликих заводів. Серед них на території України діяли завод в м. Сімферополі та одеський завод Анатра; в м. Харкові на початку 1914 р. були відкриті авіаційний (ХАЗ) та моторобудівний (ХМЗ) заводи. На території України було розташовано три таких авіаційних парки: 1-й – у м. Одесі, 3-й та 5-й – у м. Києві [1].

Основу парку літаків у російській імперії на початку 1910-х рр. складали аероплани іноземного виробництва, літаки конструктора І. І. Сікорського, деяких інших вітчизняних конструкторів. Серед них були й льотчики-конструктори, які мали українське походження або навчалися і служили в Україні (наприклад, один з найвідоміших військових льотчиків штабс-капітан П. М. Нестеров, поручик О.О. Кованько, який походить з дворян Полтавської губернії).

Народження морської авіації також пов'язано з Україною. Перший в історії флоту російської імперії політ на моноплані «Антуанетт» поблизу Севастополя здійснив 16 вересня 1910 р. військовий льотчик, морський офіцер С. Ф. Дорожінський. У листопаді 1911 р. розпочала діяти Севастопольська авіаційна школа. Крім Севастопольської, на території України в 1913-1915 рр. були організовані авіашколи в Одесі, Київська школа льотчиків-спостерігачів, а також приватна авіаційна школа в м. Харкові (у квітні 1914 р.) [2].

Вперше саме на території України були проведені військові навчання із застосуванням авіації. Всього за час маневрів літаки здійснили 148 польотів. Подібні маневри військ Київського військового округу відбулися також у вересні 1913 р. Під час їх проведення на Полтавщині були здійснені перші посадки і зльоти в темряві. Такі навчання

стали пізніше традиційними у Київському військовому окрузі, а також в інших округах. 22 листопада 1913 р. неподалік від Києва була зроблена перша спроба використати на літаку прожектор як освітлювач. 1913 р. вважається в історії російської авіації роком дальніх (у масштабах можливостей того часу) перельотів. Більшість цих перельотів здійснювалася над українською землею. З-поміж важливих польотів виділяється політ за маршрутом Київ-Остер-Ніжин-Київ. Цей груповий політ на «Ньюпорах» був проведений в умовах, близьких до бойової обстановки. Перший переліт без посадок також відбувся «за українським маршрутом»: Київ-Біла Церква-Умань-Ананів-Одеса у березні 1914 р. З Києва був здійснений ще один рекордний одноденний переліт: з київського аеродрому до м. Гатчина поблизу Петербурга.

Здійснення 27 серпня 1913 р. військовим льотчиком П. М. Нестеровим мертвої петлі також відбулося у небі над Києвом. Так само, як за рік по тому, 26 серпня 1914 р., над землею Галичини цей льотчик здійснив перший у світі повітряний таран ворожого літака. 17 червня 1914 р. теж став пам'ятним днем для авіаційного Києва. На Куренівському аеродромі приземлився перший у світі лайнер – літак-гігант «Ілля Муромець» із його конструктором І. І. Сікорським на борту. У Києві в роки Першої світової війни діяла авіаційна школа Південно-Західного фронту. 1916 р. вважається роком створення російської винищувальної авіації. Перший винищувальний авіаційний загін також був сформований на території України – у м. Києві.

Таким чином, можна стверджувати, що Україна та українські льотчики, відігравали важливу роль у російській військовій авіації протягом одного з найважливіших періодів її розвитку – перших десятиліть XX століття.

Список використаних джерел:

1. Романько І. І. Історія авіації. Навчальний посібник. Змістовий модуль 1. Історія виникнення та розвитку повітроплавання і літальних апаратів, важчих за повітря. Світова та вітчизняна авіація в першій половині XX ст. Конспект лекцій з дисципліни «Історія авіації». Кропивницький: Видавництво ЛА НАУ, 2023. 324 с. (С. 162-168).

2. Харук А. Як розвивалася українська авіація URL: https://zaxid.net/yak_rozvivalsya_ukrayinska_aviatsiya_n1557811 (дата звернення: 24.03.2023).